

Gonnos, stòria e territòriu

Gonnos, bidda de su Campidanu de Mesu cun prus de 6.000 bividoris. Su territòriu de Gonnos bandat de su logu pranu a is coddus e a su Monti Linas (punta Pedra de sa Mesa/1236 mlm) impari a sa fratzioni de Pardu Atzei e una parti de su Monti Arcuentu. Est pratzidu de s'arriu Piras, chi at sèmpiri tentu unu arrolu de importu mannu po is bividoris suos.

In su territòriu vulcànicu intrusivu-alluvionali, no ammancant is montis pruschetotu de granitu e de liporrinu. Medas is testimòngius de archeologia, chi puru in parti non si podint biri prus; in custu territòriu ddoi biviant fintzas de su Neoliticu antigu, cun una continuitadi crara in su nuràgicu. Is Romanus fueddant de Oppidum. Cun s'arribbu de is Bizantinus is bividoris funt diventaus cristianus, e a custu s'arrelatant is logus diferentis de cultu, documentaus de is ruinas insoru.

In su periudu giudicali fiat sa parti "de Montania" de su Bonorzuli in su Giudicau de Arborea.

Chi puru in biddas medas ddoi biviant personas liberas, in calincuna bidda, comenti sa de Serru e àteras, ddoi biviant famillias chi po sceberu insoru sighiant a essi serbidoris de su Rei/Giugi e duncas non beniant censidas. Sa bidda de Serru at tentu una stòria trebeddada, a s'acabbu de su 1100 fiat diventada una bidda asuta de s'autoridadi de Gènova e ingunis iant fabricau sa Crèsia de Santu Larentu.

In su 1335 su Rei/Giugi, Ugone II, iat fatu acabbai sa Crèsia de Santu Pedru, ma in su periudu de su domìniu ispagnolu, acanta de 1610, is barbarescus iant sciusciau sa bidda de Serru. In su periudu de su domìniu aragonesu, ispagnolu, sabàudu is acuntessimentus funt is pròpius de is àteras biddas de acanta.

Intra su de XVII e su de XVIII sèculus si ponit sa chistioni de su certu, bintu de is gonnesus, cun Santu Èngiu po Spàdula (1689) e s'arreconnoscimentu de sa fratzioni de "Pardu Atzei de is Gonnesus" (1730). De interessu s'acontessimentu de s'Editu de is Tancas, chi iat portau a avolutus de su pòpulu, cun is protestas de Gonnos intra su 3 e s'8 abrili 1848.

Po su chi pertocat su nòmini de sa bidda, Fara in sa sua Chronografia Sardiniae, fueddat de "Oppida Gonis et Fanadiguae", comenti Angius puru (chi scriri po su Casalis), in su 1839 chistionat de "duas partis pratzidas de unu frùmini e distintas de duus nòminis, Gonnos sa parti arta e a dereta e Fanàdiga sa parti bàscia".

Oi, sa bidda est connota po s'olia e s'ollu, su pani e s'ingaùngiu, sa petza e su casu, ma fintzas po is acuntessimentus dolorosus de su 17 de Friaxu 1943.

S'amministratzioni Comunali

S'Assessori a is Benis Culturalis, Maria Gabriella Mallica

S'operadora de s'Ufitziu de sa lingua sarda Santina Alice Sardù